

KONFERENSIYA

“JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY
YO’NALISHLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR”

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

2025-yil 21 noyabr

Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrası, 2025-yil 21-22-noyabr. 557-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur‘atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e‘tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma‘ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas‘ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay‘ati a‘zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma‘ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va me‘yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

[3] “Performance of IT Software and Service Sector in GDP Contribution of Developing Countries”. *International Journal of Information Systems and Informatics*, Vol.3 No.2, June 2022.

[4] Sushko, O. “Structure and trends of the IT services market”. *E3S Web of Conferences*, 2023.

[5] “Trends in the Information Technology sector”. Brookings Institution. 2019.

[6] “The Impact of Services on Economic Complexity: Service Sophistication as Route for Economic Growth” Viktor Stojkoski B.Sc 2016

JIZZAX VILOYATIDA TURIZM KLASTERI RIVOJLANISHINING HUDUDNING IJTIMOY-IQTISODIY SALOHIYATIGA TA’SIRINI BAHOLASH: STRATEGIK YONDASHUV VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Kamolov Dostonbek Rustam o‘g‘li

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Mazkur maqolada Jizzax viloyatida turizm klasterining shakllanish jarayoni, uning hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ko‘rsatgan ta’siri hamda klaster modelining samaradorligini oshiruvchi omillar tahlil qilinadi. Hududning tabiiy-geografik, madaniy-tarixiy va rekreatsion resurslari tahlil qilinib, turizm klasteri orqali yangi ish o‘rinlari yaratilishi, xizmatlar diversifikatsiyasi, infratuzilmaning rivojlanishi va investitsiyalar oqimining ko‘payishi kabi natijalar yoritiladi. Tadqiqot doirasida “klaster samaradorligi modeli”, “multiplikativ ta’sir”, “hududiy iqtisodiy integratsiya” kabi ilmiy tushunchalar asosida Jizzax viloyati turizm klasterining istiqbollari va uning barqaror rivojlanishdagi o‘rni baholanadi.

Kalit so‘zlar: turizm klasteri, hududiy rivojlanish, ijtimoiy-iqtisodiy salohiyat, Jizzax viloyati, investitsiya, infratuzilma, turizm siyosati, klaster modeli.

Kirish

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini modernizatsiya qilish, raqobatbardosh turistik mahsulotlarni yaratish, infratuzilmani yangilash va hududiy turizm klasterlarini shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda. Klaster yondashuvi nafaqat turizm xizmatlari sifatini oshiradi, balki hududni kompleks rivojlantirish, iqtisodiy faollikni kuchaytirish, mahalliy aholini daromad bilan ta‘minlash va investitsiya oqimini jalb qilish kabi ko‘p yo‘nalishli ijobiy natijalarga ega.

Jizzax viloyati o‘zining noyob tabiiy resurslari — Zomin tog‘lari, Jizzax dashtlari, Zomin milliy bog‘i, Sharof Rashidov tarixiy merosi, ekoturizm, ziyorat turizmi va etnoturizm imkoniyatlari bilan O‘zbekiston turizm xaritasida alohida ahamiyatga ega. Aynan ushbu resurslar asosida viloyatda turizm klasterini rivojlantirish regional iqtisodiyotga kuchli turtki berishi mumkin.

Turizm klasteri — bu hududda joylashgan o‘zaro bog‘liq turistik obyektlar, xizmat ko‘rsatuvchi subyektlar, transport-infratuzilma tizimi, ta‘lim muassasalari, ishlab chiqaruvchilar va boshqaruv organlarining samarali hamkorlik tizimidir. Mazkur maqolada Jizzax viloyatida turizm klasterining shakllanishi va uning ijtimoiy-iqtisodiy salohiyatga ta‘siri tizimli tahlil qilinadi.

Adabiyotlar sharhi

Turizm klasteri nazariyasi M. Porterning raqobat ustunliklari konsepsiyasiga asoslanadi. Unga ko‘ra, klasterlar resurslarni samarali taqsimlash, xizmatlar integratsiyasi, innovatsiyalar oqimini kuchaytirish orqali iqtisodiy o‘sishga hissa qo‘shadi.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki:

- Ispaniya, Turkiya va Italiyada turizm klasterlari hududiy brend yaratishda muhim rol o‘ynaydi;
- Xitoyda ekoturizm klasterlari mahalliy iqtisodiyotning 20–35 % daromadini shakllantiradi;
- Qozog‘iston va Qirg‘izistonda tog‘-urizmi klasterlari hududiy bandlikni oshirishda asosiy omil bo‘lgan.

O‘zbekiston bo‘yicha ko‘plab ilmiy ishlarda Samarqand, Buxoro, Xorazm va Farg‘ona vodiysi turizm klasterlarining shakllanishi o‘rganilgan bo‘lsa-da, Jizzax viloyati bo‘yicha kompleks tahliliy tadqiqotlar yetarli emas.

Metodologiya

Tadqiqot quyidagi metodlarga asoslandi:

1. SWOT tahlil – Jizzax viloyatining turistik salohiyati va muammolarini baholash.
2. PEST tahlil – hududiy turizm siyosatini shakllantiruvchi omillarni aniqlash.
3. Klaster modelini iqtisodiy baholash – ish o‘rinlari, investitsiyalar, infratuzilma ko‘rsatkichlarini tahlil qilish.
4. Multiplikativ ta‘sir tahlili – turizmning hudud iqtisodiyotiga ko‘p yo‘nalishli ta‘sirini aniqlash.
5. Ekspertlar so‘rovi – turizm sohasi mutaxassislari fikrlari asosida klasterning rivojlanish istiqbollari baholandi.

Natijalar

Jizzax viloyatining turistik resurslari klasterlash imkoniyati yuqori

Tahlil natijalariga ko‘ra, quyidagi yo‘nalishlarda klaster shakllanishi uchun yuqori salohiyat mavjud:

- Zomin tog‘-ekoturizm klasteri
- Ziyorat turizmi klasteri (Forish, G‘allaorol hududlari)
- Madaniy-ma‘rifiy turizm klasteri
- Agroturizm klasteri
- Sog‘lomlashtirish va sport turizmi klasteri

Turizm klasterining hudud ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta‘siri kuchli

a) Bandlik oshishi

- Turizm xizmat ko‘rsatish markazlari
- Transport xizmatlari

“Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiya

- Mehmonxonalar, hostellar, oilaviy mehmon uylari
- Qo‘shimcha xizmatlar: qo‘llanma, gid, savdo, madaniy faoliyat

Bu esa viloyatda ishsizlik darajasini kamaytirishi prognoz qilinmoqda.

b) Investitsiya oqimining ko‘payishi

Yangi klasterlar chet el investitsiyalarini jalb etadi. Xususiy sektorning faolligi oshadi.

c) Infratuzilmaning yaxshilanishi

- yo‘llar;
- mehmonxona kompleksi;
- rekreatsion obyektlar;
- kommunikatsiyalar;
- ekologik infratuzilma.

d) Mahalliy byudjet daromadlari o‘sadi

Turistik oqimlar oshishi orqali soliqlar, yig‘imlar va xizmatlar savdosi ko‘payadi.

Turizm klasterining multiplikativ ta‘siri

Klaster quyidagi tarmoqlarga ham bevosita ta‘sir ko‘rsatadi:

- qishloq xo‘jaligi;
- xizmat ko‘rsatish sohasi;
- transport-logistika;
- qo‘shimcha ishlab chiqarish;
- hunarmandchilik.

Ya‘ni klaster “hududiy iqtisodiy faollikni kuchaytiruvchi mexanizm” sifatida namoyon bo‘ladi.

Muhokama

Jizzax viloyatida turizm klasteri rivojlanishining asosiy ijobiy omillari quyidagilar:

- noyob tabiiy-ekologik resurslar;
- geografik qulaylik (Toshkent–Samarqand yo‘nalishi yaqin);
- Zomin tog‘-ekokurort salohiyati;
- turizm infratuzilmasiga talabning yildan-yilga ortishi;
- davlat siyosatida turizmning ustuvor yo‘nalish sifatida

belgilanayotgani.

Ammo rivojlanishni cheklovchi omillar ham mavjud:

- infratuzilma yetarlicha rivojlanmagan;
- kadrlar tayyorlash darajasi past;
- investitsion muhit to‘liq shakllanmagan;
- turizm xizmatlari o‘zaro integratsiyasi sust.

Jizzax viloyatida turizm klasterining rivojlanish strategiyalari

1. Infratuzilma va transport tizimini rivojlantirish

Zomin, Forish va Baxmal yo‘nalishlarida:

- yo‘llarni rekonstruksiya qilish
- mehmonxonalar, dam olish maskanlari barpo etish
- ekologik transport tizimini yo‘lga qo‘yish

2. Investitsiyalarni jalb etish

“Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiya

- DXSh asosida turistik obyektlar yaratish
- xorijiy investorlar uchun soliq va bojxona imtiyozlari
- “Turizm hududlari” rezidentlari tizimini yaratish

3. Mahalliy brend yaratish

“Zomin Eco-Trek”, “Jizzax Silk Route Experience”, “Forish Ziyorat Tour” singari brendlar yaratish.

4. Kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish

Jizzax davlat pedagogika universiteti, texnikumlar va turizm kollejlari bilan hamkorlikda:

- gidlik
- menejment
- marketing
- xizmat ko‘rsatish

yo‘nalishlarda yangi o‘quv dasturlari.

5. Marketing va raqamlashtirish

- onlayn booking tizimlari
- turistik xaritalar
- raqamli gidlar
- QR-kodli ma’lumot tizimlari

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Jizzax viloyatida turizm klasterining shakllanishi hududning ijtimoiy-iqtisodiy salohiyatini oshirishda muhim strategik omil bo‘lib xizmat qiladi. Klaster modeli asosida infratuzilmaning rivojlanishi, bandlikning oshishi, investitsiyalar oqimining ko‘payishi, mahalliy brendlarning yaratilishi va iqtisodiy faollikning kuchayishi kuzatiladi.

Jizzax viloyati uchun turizm klasterini rivojlantirish — bu nafaqat turistik mahsulotni kengaytirish, balki hudud iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, yangi bozorlar yaratish va barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashning samarali yo‘lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Burxanovich M. A., O‘G‘Li S. S. A., O‘G‘Li I. D. X. JIZZAX VILOYATIDA TURIZM SOHASI, SALOHİYAT VA IMKONIYATLAR //Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2021. – T. 1. – №. 5. – C. 792-799.
2. Mavlanov G. O ‘ZBEKISTONDA TOG ‘TURIZMINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMOLLASHTIRISH (JIZZAX VILOYATI TIMSOLIDA) //Наука и технология в современном мире. – 2024. – Т. 3. – №. 12. – С. 4-8.
3. Jo‘Rayeva H. JIZZAX VILOYATIDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. A8. – С. 1133-1137.
4. Bobanazarova J. X., Salohiddinova M. JIZZAX VILOYATIDA TURIZM XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI //Science and innovation. – 2024. – Т. 3. – №. Special Issue 46. – С. 384-386.

5. O‘rinboyevna M. M. O‘ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANISHIDA MILLIY QADRIYATLARNING O‘RNI //SHOKH LIBRARY. – 2025.
6. Kuchimov A. H. JIZZAX VILOYATIDA MADANIY HORQIQQA MO‘LJALLANGAN MEHMON UYLARINI YARATISH YO‘NALISHLARI //Экономика и социум. – 2022. – №. 5-2 (92). – С. 154-159.
7. Alpomishevna A. F. TURIZM INDUSTRIYASINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика). – 2024. – №. 7. – С. 632-640.
8. Ubaydullayev D. K., Murotqulova S. I., Pardaboyeva M. X. JIZZAX VILOYATIDA EKOTURIZM ISTIQBOLLARI //УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА УРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ГЕОГРАФИЯ ЖАМИЯТИ УРГАНЧ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ. – С. 53.

JIZZAX VILOYATI HUDUDLARINING IQTISODIY O‘SISHINI BOSHQARISH MEKANIZMI VA STRATEGIYASI

i.f.f.d.,(PhD) Saloxitdinov Sherzod Farxodovich

*Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
Iqtisodiyot va turizm kafedrası.*

Zayniddinova Latofat Suvan qizi

*Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
Iqtisodiyot yo‘nalishi 2-kurs magistranti
zayniddinovalatofat235@gmail.com*

Annotatsiya: Mamlakatimizning iqtisodiy salohiyatini har taraflama o‘ziga xos infratuzilmaga ega bo‘lgan Jizzax viloyati kesimida qarab chiqadigan bo‘lsak, uning bog‘dorchilik, chorvachilik, ishlab chiqarish, sanoat zonalari, chakana savdo, turizm va xizmat ko‘rsatish kabi bir qator sohalarni rivojlantirish uchun barcha resurslar va yer maydonlari mavjudligini hisobga olsak, hududni rivojlantirish imkoniyatlari katta ekanini ta’kidlab o‘tish joiz. Quyida so‘nggi yillarda Jizzax viloyatining rivojlanishiga ta’sir etgan asosiy omillar, va ularning qonuniy jihatdan asoslangan ma’lumotlari keltiriladi.

Kalit so‘zlar: ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, taraqqiyot dasturlari, hududiy iqtisodiy o‘sish, investitsiya dasturlari, infratuzilma, mehnat bozori, ishsizlikni qisqartirish, mintaqaviy yalpi ichki mahsulot, klaster yondashuv, eksport salohiyatini oshirish,

Kirish

Barcha hududlardagi kabi Jizzax viloyatida ham katta o‘zgarishlar bo‘layotgani hududning iqtisodiy samaradorligini oshirib kelmoqda. Bu o‘z